

Profesorius Antoninas Zikikis (Antonino Zichichi)

Žymus aukštųjų energijų fizikos specialistas, Bolonijos universiteto profesorius emeritas Antoninas Zikikis gimė 1929 m. spalio 15 d. Trapanio mieste Sicilijoje (Italija). Jis buvo vienas iš CERN (Europos branduolinių mokslinių tyrimų organizacijos) kūrimo iniciatorių, vadovavo įvairiems tarptautiniams projektams. Profesorius taip pat buvo vienas iš Pasaulio laboratorijos ir Pasaulio mokslininkų federacijos (*The ICSC – World Laboratory*, 1986) įkūrėju, 1998–2006 m. ėjęs šios federacijos prezidento pareigas.

Nuo 2003 m. jis buvo Lietuvos mokslų akademijos užsienio narys ir daugelį metų palaikė glaudžius ryšius su Lietuvos mokslininkais. Jo iniciatyva 1992 m. Lietuvoje įkurtas Tarptautinio mokslinės kultūros centro – Pasaulinės laboratorijos Lietuvos skyrius, kurio prezidentu tapo Juras Požela. Lietuvos mokslininkai dalyvavo Pasaulinės laboratorijos projektuose, gaudami finansinę paramą ir mokslinę literatūrą. Ypač reikšmingos buvo stipendijos jauniems Lietuvos kardiologams studijuoti Italijoje Tarptautinėje kardiologijos mokykloje bei Pasaulio mokslininkų federacijos skiriamos stipendijos įvairių sričių jaunesiems tyrėjams.

1982 m. kartu su garsiais fizikais Poliu Diraku (Paul Dirac) ir Piotru Kapica (Pyotr Kapitza) jis parengė Eričės (Erice) pareiškimą – deklaraciją apie mokslininkų atsakomybę mažinant branduolinę riziką ir skatinant tarptautinį bendradarbiavimą. Šis dokumentas, parengtas vėlyvojo Šaltojo karo laikotarpiu, laikomas svarbiu mokslininkų indėliu į branduolinio nusiginklavimo ir pasaulinio saugumo politikos formavimą.

A. Zikikis taip pat bendravo su popiežiumi Jonu Pauliumi II, aptardamas Romos katalikų bažnyčios atsakomybę Galileo Galilėjus (Galileo Galilei) byloje, ir prisidėjo prie 1992 m. paskelbto viešo popiežiaus atsiprašymo. Jis ne kartą kritikavo astrologiją ir evoliucijos teoriją, teigdamas, kad jai trūksta pakankamų mokslinių įrodymų ir matematinių modelių, leidžiančių tiksliai aprašyti reiškinius bei prognozuoti ateitį.

Profesoriaus moksliniai tyrimai reikšmingai prisidėjo prie elementariųjų dalelių teorijos ir aukštųjų energijų fizikos plėtros (tarp svarbiausių pasiekimų – antideuteronu atradimas), padėjo geriau pažinti mikropasaulio dėsnius. Jo inicijuotos idėjos – „mokslas be paslapčių ir sienų“,

žinių sklaida besivystančioms šalims, planetinių grėsmių klasifikavimas ir kovos su jomis strategijų kūrimas – paplito visame pasaulyje ir yra įgyvendinamos daugelyje valstybių.

A. Zikikis – daugiau kaip 1 000 mokslinių straipsnių autorius, 22 monografijų autorius ir 38 subbranduolinės fizikos knygų redaktorius, talentingas mokslo organizatorius ir populiarintojas. 1978–1980 m. jis buvo Europos fizikų draugijos (*European Physical Society*) prezidentas, 13 pasaulio mokslų akademijų užsienio narys, daugelio universitetų garbės daktaras, 24 šalių garbės pilietis. Jam skirta 104 premijos ir apdovanojimai (16 šalių), tarp jų – 10 aukso medalių. Devynias knygas apie jo atradimus ir išradimus parašė žymūs mokslininkai, o 1986 m. atrastas asteroidas 3951 Zichichi pavadintas jo garbei.

Profesorius A. Zikikis mirė 2026 m. vasario 9 d., sulaukęs 96 metų.

Professor Antonino Zichichi was an Italian physicist who worked in the field of nuclear physics. He was born in Trapani, Sicily, in 1929. Zichichi graduated from the University of Palermo in the early 1950s and joined CERN in 1955, becoming one of the pioneers of its experimental programme.

He collaborated on several important discoveries in subnuclear physics and worked at some of the world's leading research laboratories, including Fermilab in Chicago and CERN in Geneva. Over the course of his career, he authored several hundred scientific papers.

His contributions include studies of lepton pairs produced in hadron interactions, the proposal of the existence of a heavy lepton, and the development of a new method for searching for such particles in electron–positron interactions. He also provided evidence for effective energy in quantum chromodynamics and conducted important research on proton structure and stability.

Zichichi served as president of the World Federation of Scientists, an organization dedicated to addressing global emergencies. In 1982, together with P. A. M. Dirac and Pyotr Kapitsa, he drafted the Erice Statement, a declaration addressing the responsibilities of scientists in reducing nuclear risks and promoting international cooperation for peace. Emerging during the late Cold War, the statement formed part of a broader movement of scientific activism focused on the global dangers posed by nuclear weapons. It has been described in academic literature as a significant effort by the scientific community to influence public debate and policy on nuclear disarmament and global security.

In 2011, Zichichi delivered the opening lecture at the international symposium *Subnuclear Physics: Past, Present and Future*, held in Vatican City. He also engaged in discussions with Pope John Paul II regarding the responsibility of the Roman Catholic Church in the case of Galileo Galilei, contributing to the context of the public request for forgiveness issued by the Pope in October 1992.

Zichichi was also known for his critical views on astrology and the theory of evolution, which he argued lacked sufficient scientific evidence and a predictive mathematical framework.

Nine books written by eminent scientists have focused on his discoveries and inventions. An asteroid discovered in 1986, 3951 Zichichi, was named in his honour. Throughout his lifetime, he received 104 prizes, 24 honorary citizenships, 10 gold medals, and 9 honorary PhD degrees, and he was a member of 13 scientific academies. He was awarded honours in 16 countries: Argentina, China, Georgia, Germany, Italy, Kyrgyzstan, Lithuania, Malta, Moldova, Poland, Romania, Russia, Ukraine, the United Kingdom, the United States, and Vatican City.

Antonino Zichichi authored 22 books and more than 1,100 scientific papers, including reports of seven discoveries, five inventions, and three original ideas that opened new avenues in high-energy subnuclear physics, as well as five high-precision measurements of fundamental physical properties. He was recognized as an ISI Highly Cited Researcher.

Antonino Zichichi, one of the most influential figures in high-energy physics, passed away on Monday, 9 February 2026, at the age of 96.

Parengė

LMA Technikos mokslų skyriaus vyriausioji koordinatorė Valerija Paškauskienė
Naudoti šaltiniai: LMA archyvas. Asmens byla.